

ТЕНДЕНЦІЇ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

9 місяців 2015 року



ЗМІСТ

1.	ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ У СІЧНІ-ВЕРЕСНІ 2015 РОКУ	3
2.	ПОЛІПШЕННЯ БІЗНЕС-КЛІМАТУ	12
3.	БОРОТЬБА З ТІНЬОВОЮ ЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ	18

Тіньова економіка багатьма країнами визнається однією з основних загроз безпеці. Вона суттєво гальмує соціально-економічні перетворення та негативно впливає на імідж країни. Тому проблема детінізації економіки є актуальною не лише для України, а й для широкого кола країн. Й особливо в умовах нарощення конфліктного потенціалу геополітичної ситуації у світі та посилення загроз від міжнародного тероризму, економічними наслідками яких, серед інших, є зростання ризиків для бізнесу втратити капітал, що стимулює їх вживати превентивних заходів для створення “резерву”, використовуючи для цього також і тіньові схеми. Так, за розрахунками професора економіки Лінцського університету Ф. Шнайдера (визнаного у світі експерта з тіньової економіки), у середньому по країнах ЄС-28 рівень тіньової економіки у 2014 році становив 18,3% від ВВП (18,6% у 2013 році). При цьому найбільш “тінізованою” країною серед країн ЄС ним було визнано Болгарію – 30,6% у 2014 році (31,0% у 2013 році)¹.

У січні-вересні 2015 року рівень тіньової економіки склав 40% від обсягу офіційного ВВП

Після збурень в економіці, які мали місце на початку року, у травні-вересні 2015 року в Україні тривала позитивна тенденція стабілізації макроситуації. Логічним продовження процесів відносно **курсвої стабілізації** стало **зниження рівня інфляції** – якщо у квітні 2015 року до квітня попереднього року він становив **60,9%, то у вересні 2015 року – 51,9%**. У відповідь на це, а також на тлі зменшення інтенсивності військових дій на сході країни покращилась динаміка ВВП – за результатами III кварталу 2015 р.:

- у розрахунку до відповідного кварталу 2014 р. падіння ВВП уповільнилося до 7,2% проти падіння на 14,6% у II кварталі 2015 р.,
- **сезонно скоригований ВВП по відношенню до II кварталу збільшився на 0,5%.**

Цих позитивних тенденцій було досягнуто завдяки:

- фіскальній консолідації та жорсткій монетарній політиці;
- отриманій фінансово-кредитній допомозі від МВФ;
- досягнутим домовленостям щодо реструктуризації зовнішнього державного боргу;
- активізації процесів реформування економіки та поглибленню співпраці з Європейським Союзом;
- відновлення та формування нових міжгалузевих зв'язків в економіці в умовах деескалації конфлікту на сході країни.

Результати опитування підприємств, здійсненого Нацбанком у III кварталі 2015 року, підтвердили покращення респондентами оцінок як щодо очікуваної макроекономічної ситуації в Україні, так і щодо перспектив власного розвитку. Так, індекс ділових очікувань підвищився порівняно з II кварталом 2015 року на 5,7 в. п. (до 100,2%) завдяки очікуваному респондентами зростанню загальних обсягів реалізації, інвестицій в обладнання та покращенню фінансово-економічного стану.

Одним з найвагоміших наслідків дії зазначених чинників став також **злам тенденції до зростання рівня тіньової економіки**, започаткованої у 2013 році і триваючої в умовах поширення цінових та девальваційних шоків, ескалації військового конфлікту. Більше того, поступове пристосування суб'єктів господарювання до функціонування в нових умовах, відносна стабілізація ситуації на валютному ринку та у банківському секторі у сукупності обумовили деяке зменшення рівня тіньової економіки. Так, за попередніми розрахунками

¹ Friedrich Schneider. Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2015: Different Developments. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2015/ShadEcEurope31.pdf>.

Мінекономрозвитку у січні-вересні 2015 року рівень тіньової економіки склав 40% від офіційного ВВП, що на 1 в.п. менше порівняно з відповідним періодом 2014 року.

Довідково:

При цьому необхідно зазначити, що відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України (затверджених наказом Мінекономрозвитку від 29.10.2013 № 1277) факт перевищення тіньовою економікою критичного рівня у 30% від ВВП засвідчує, що ситуація наближається до кризової, адже в економіці функціонує система відтворення тіньових відносин.

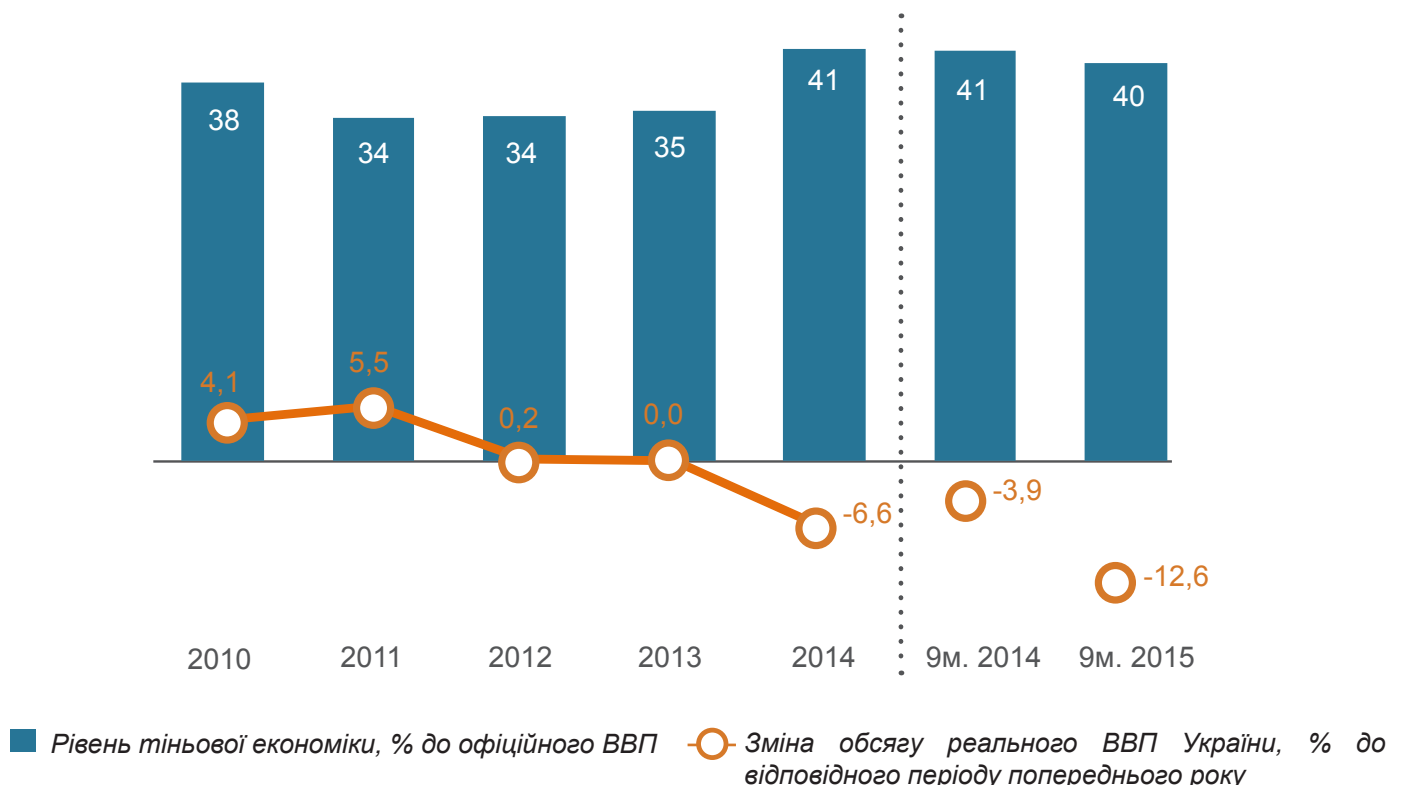
При цьому детінізація економіки в Україні у січні-вересні стримувалась низкою невирішених проблем, які негативно позначаються також на решті основних показників економічного розвитку країни. Це, зокрема:

- значне податкове навантаження на корпоративний сектор на тлі високої вартості залучення кредитних ресурсів;
- несприятлива зовнішньоекономічна кон'юнктура на ключових товарних ринках вітчизняного експорту, скорочення внутрішнього попиту на вітчизняну продукцію, зростання витрат на імпорту сировину та матеріали через девальвацію національної валюти та введення додаткового імпортоного збору;
- наявність значних інвестиційних ризиків;
- загострення міжнародних відносин із країною-основним торгівельним партнером (РФ), втрата Україною її ринків.

Довідково:

Розрахунок рівня тіньової економіки здійснюється відповідно до Методичних рекомендацій розрахунку рівня тіньової економіки, затверджених наказом Мінекономіки від 18.02.2009 № 123.

Рис 1. Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні (у % від обсягу офіційного ВВП) і темпи приросту/зниження рівня реального ВВП (у % до відповідного періоду попереднього року)

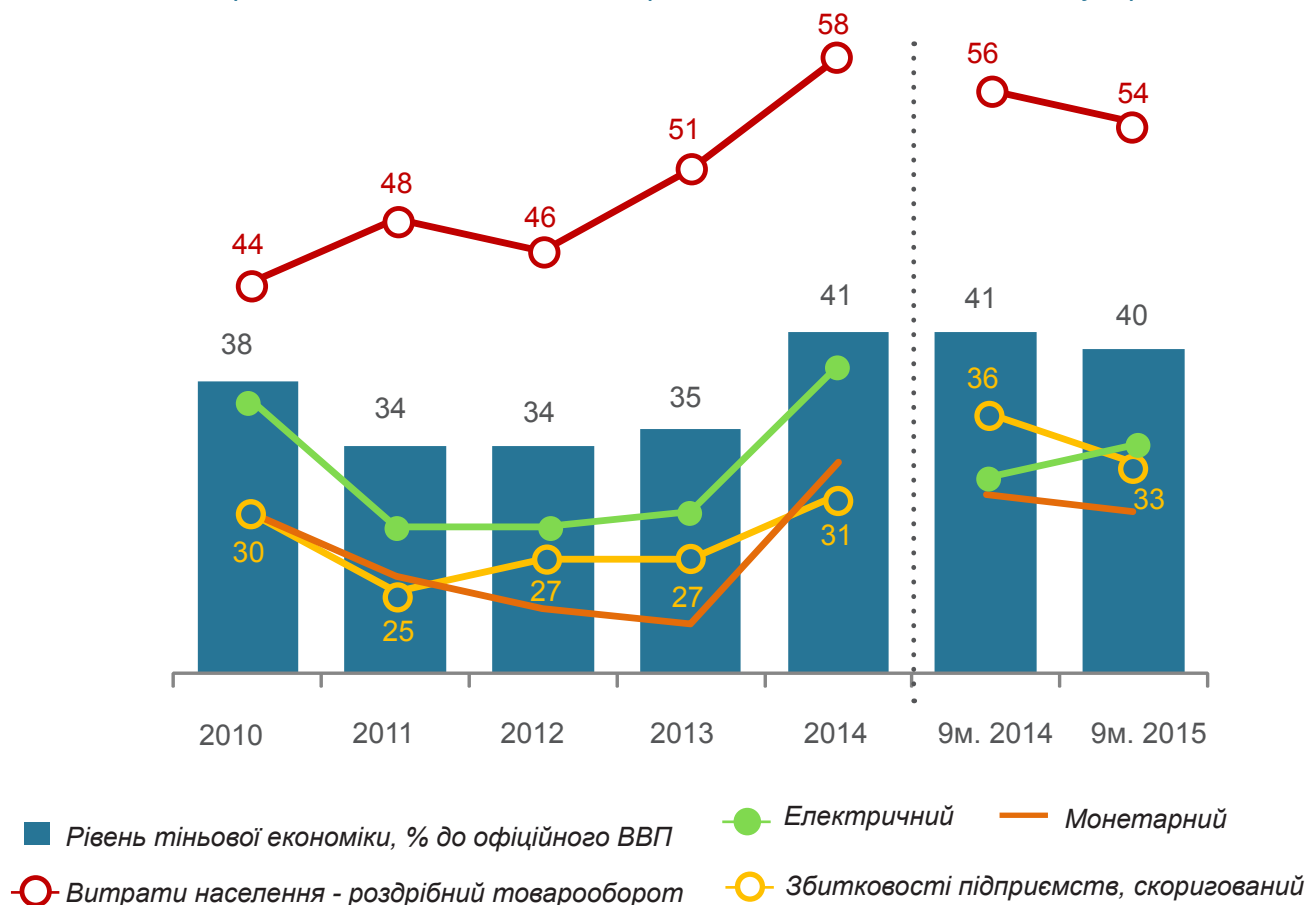


Три з чотирьох методів (за виключенням електричного), з використанням яких здійснюється оцінка рівня тіньової економіки, показали зменшення рівня порівняно з 9 місяцями 2014 року. Зокрема:

- метод “витрати населення – роздрібний товарооборот” зафіксував зменшення рівня тіньової економіки – на 2 в.п. до 54%;
- за методом збитковості підприємств зменшення рівня тіньової економіки склало 3 в.п. (до 33% від обсягу офіційного ВВП);
- монетарний метод показав зменшення рівня тіньової економіки на 1 в.п. (до 30% від обсягу офіційного ВВП).

Разом з тим, електричний метод зафіксував збільшення рівня тіньової економіки на 2 в.п. (до 34% від обсягу офіційного ВВП).

Рис 2. Динаміка рівня тіньової економіки за окремими методами, % від обсягу офіційного ВВП



Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономрозвитку

Довідково:

Кожен метод розрахунку рівня тіньової економіки охоплює певну сферу національної економіки (з відповідно різною часткою в ній нелегального сектору). Тому лише інтегральний показник рівня тіньової економіки є комплексним індикатором, що повною мірою характеризує таке явище, як тіньова економіка.

Рівень тіньової економіки за методом “витрати населення – роздрібний товарооборот” у січні-вересні 2015 року склав 54%

Найбільший рівень тіньової економіки традиційно зафіксував метод **“витрати населення – роздрібний товарооборот” – 54%** від обсягу офіційного ВВП, що менше на 2 в.п. порівняно з показником 9 місяців 2014 року. Факт скорочення обсягів витрат населення на товари, що реалізуються у “тіні”, підтверджується перевищенням темпів зростання обсягів продажу населенню споживчих товарів у легальному секторі (на 2,2% порівняно з обсягом 9 місяців 2014 року) над темпами зростання скорегованих грошових витрат населення на

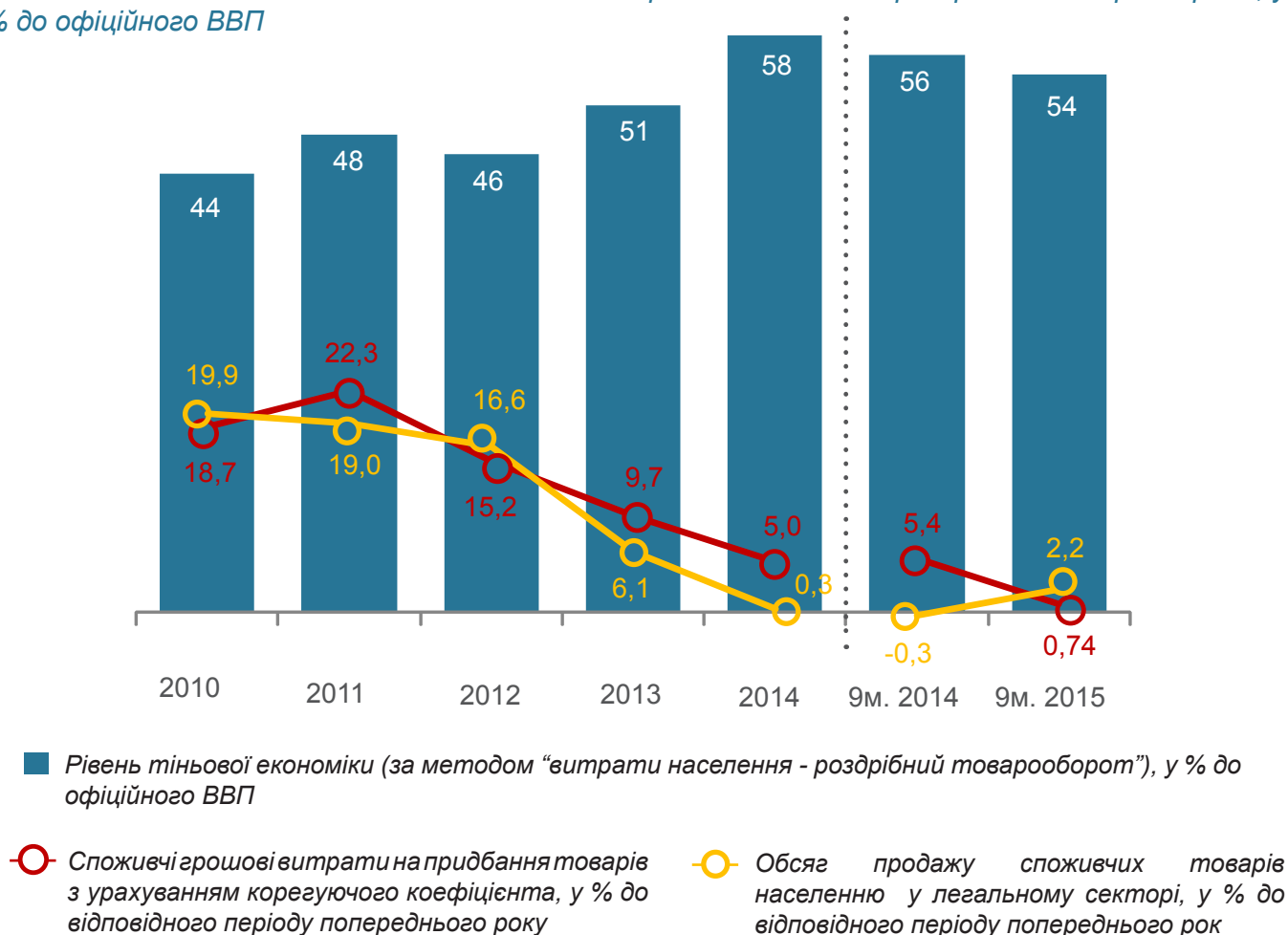
придбання споживчих товарів (+0,7% відповідно).

При цьому злам тенденції до зростання рівня тіньової економіки за цим методом відбувся на тлі триваючої тенденції звуження споживчого попиту в умовах скорочення реальної заробітної плати, високої заборгованості з виплати заробітної плати та зростання тарифів на житлово-комунальні послуги. Сукупна дія зазначених чинників, у свою чергу, негативно позначилась на результатах роботи як великих торгівельних точок – супермаркетів (діяльність яких характеризується низькою ймовірністю використання тіньових операцій), так і фізичних осіб-підприємців, що здійснюють діяльність із роздрібною торгівлю (які мають високу схильність до уходу в “тінь” при несприятливих умовах).

Довідково:

За підсумком січня-вересня 2015 року оборот роздрібною торгівлю (у порівнянних цінах) склав 77,7% до відповідного періоду 2014 року. При цьому скоротився також обсяг продажу товарів поза магазинами, з лотків та на ринках (тобто, обсягів торговельних операцій, що є складноконтрольованими для фіскальних служб) – на 0,1 в.п. до 0,3% від обсягу роздрібного товарообороту підприємств (крім торгівлі автотранспортними засобами, мотоциклами).

Рис 3. Рівень тіньової економіки за методом “витрати населення – роздрібний товарооборот”, у % до офіційного ВВП



Джерело: розрахунки Мінекономрозвитку

Загалом вагомим чинником збереження достатньо високого рівня тіньової економіки, визначеного за цим методом, є високе податкове навантаження на підприємців, яке вони намагаються зменшити шляхом скорочення виплат, у тому числі, на оплату праці, надаючи перевагу виплат заробітної плати у “конвертах”.

Показник рівня тіньової економіки, розрахований за методом збитковості підприємств, у січні-вересні 2015 року становив 33% від офіційного ВВП, що на 3 в.п. менше, ніж у відповідному періоді 2014 року²

Рівень тіньової економіки, розрахований за методом збитковості підприємств, у січня-вересні 2015 року склав 33% від рівня офіційного ВВП

Довідково:

Відповідно до методології розрахунку формування тенденції до зменшення рівня тіньової економіки за методом збитковості підприємств відбувається за умови скорочення збитків суб'єктів господарювання.

При цьому слід зазначити, що функціонування в умовах ведення збройного конфлікту на території країни, наслідками якого стали утворення територій, непідконтрольних владі, руйнування та зупинка виробничих потужностей, розрив логістичних зв'язків, сформувало об'єктивні причини для зростання збитковості суб'єктів господарювання. Зазначене стосується, насамперед, добувної промисловості та деяких галузей переробної промисловості (металургійне виробництво, виробництво хімічних речовин і хімічної продукції).

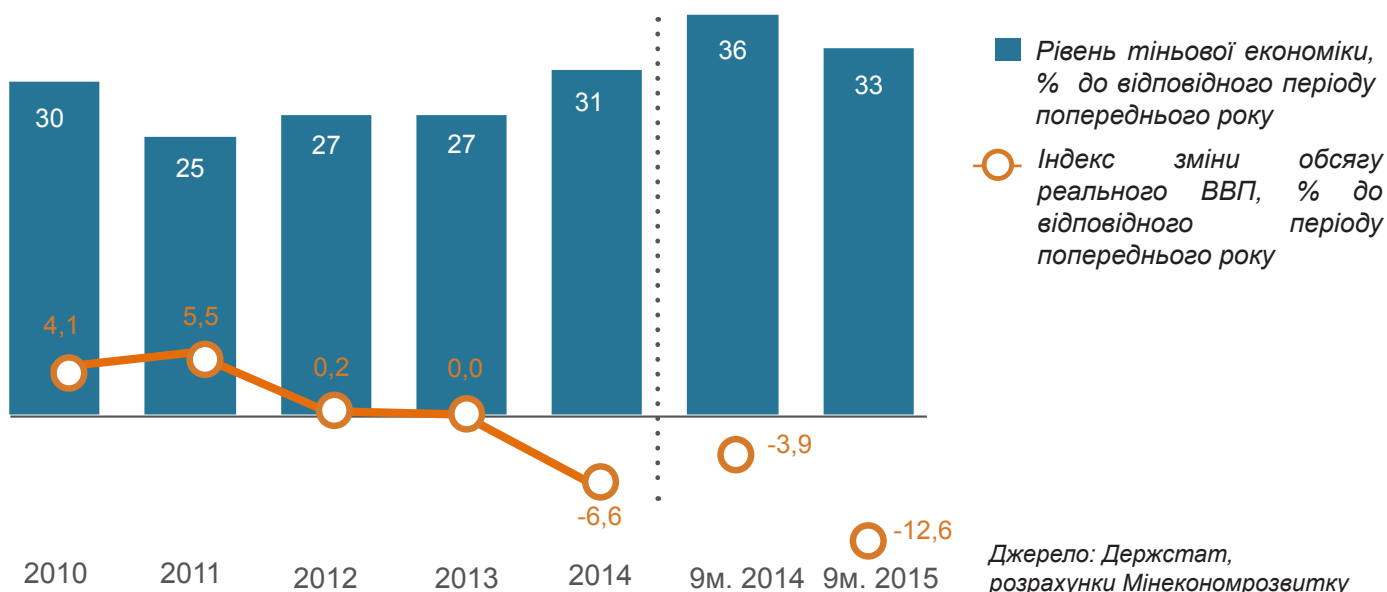
Тому зміну рівня тіньової економіки у ВЕД слід розглядати лише як орієнтир у зміні тенденцій тіньової економіки у короткостроковому періоді.

Підсумком 9 місяців 2015 року поряд з відносною стабілізацією економічної ситуації (курсової та цінової) в умовах деескалації конфлікту на сході країни, поступового відновлення та формування нових міжгалузевих зв'язків в економіці стало також скорочення рівнів тіньової економіки у ВЕД.

Довідково:

У цілому за результатами січня-вересня 2015 року порівняно з відповідним періодом 2014 року загальні обсяги збитків по економіці в цілому зросли у 1,1 раза при аналогічному збільшенні обсягів прибутків (у 1,1 раза). При цьому загальний сальдований фінансовий результат був негативним і склав 183,9 млрд. грн. проти негативного на рівні 168,0 млрд. грн. у січні-вересні 2014 року. При цьому частка збиткових підприємств зменшилась на 4,4 в.п. до 39,8% у січні-вересні 2015 року.

Рис 4. Динаміка рівня тіньової економіки за методом збитковості підприємств, у % до рівня офіційного ВВП



² Тут і далі розрахунок рівня тіньової економіки за методом збитковості підприємств здійснено на основі даних Держстату про фінансові результати діяльності підприємств України, які наведені без урахування результатів діяльності бюджетних установ. За видом економічної діяльності "Сільське, лісове та рибне господарство" інформацію наведено без урахування рослинництва, тваринництва та змішаного сільського господарства, які відслідковуються тільки у річній звітності.

³ Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополь.

При цьому зростання збитків вітчизняних підприємств (поряд з “уходом” в тінь) було об’єктивним наслідком впливу низки суто економічних чинників:

- руйнації значної частини виробничої та транспортної інфраструктури внаслідок військових дій на сході країни;
- втрати вітчизняними підприємствами економічних позицій на зовнішніх ринках внаслідок падіння світових цін, а також на ринку РФ внаслідок застосування зовнішньоторговельних обмежень;
- підвищення витрат виробництва через девальвацію національної грошової одиниці, зростання тарифів на електроенергію та газ для промислових споживачів;
- скорочення внутрішнього попиту.

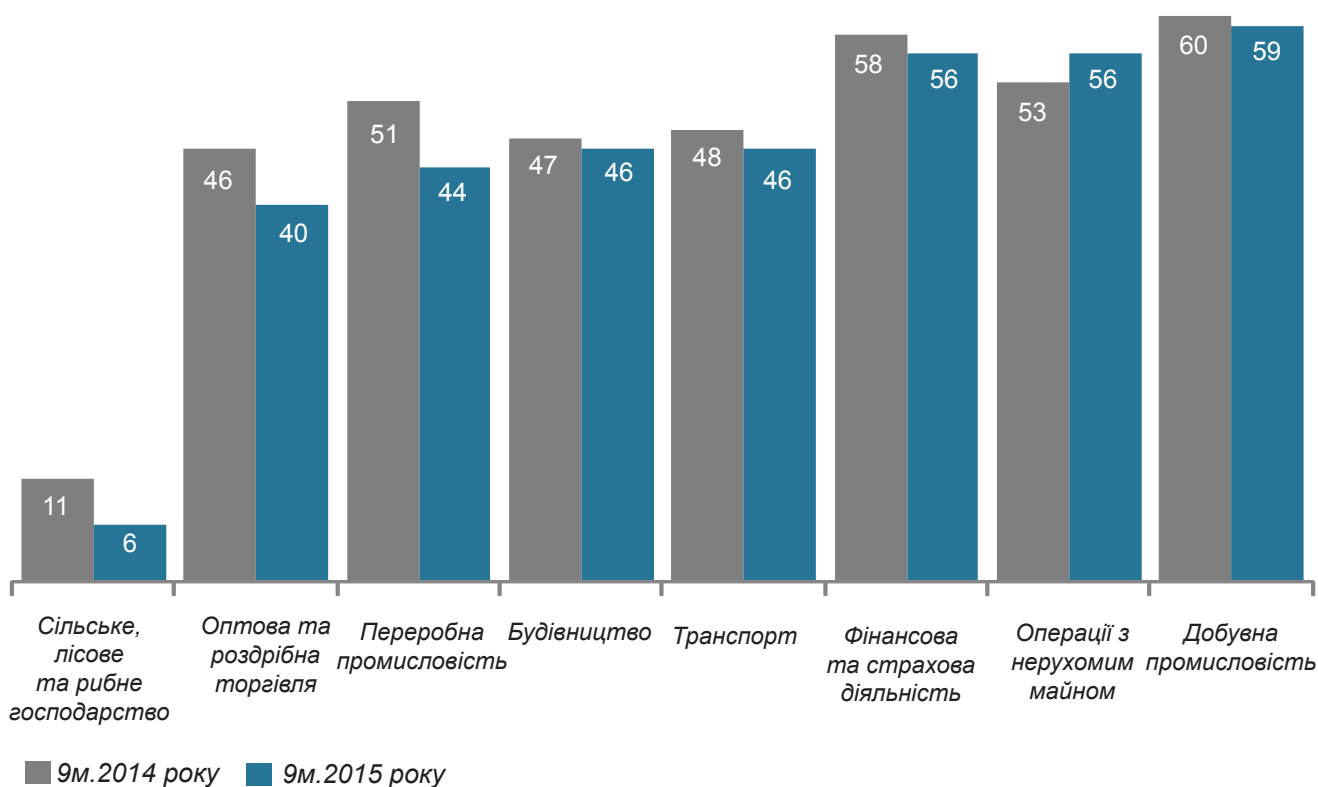
Рівень тіньової економіки за видами економічної діяльності за методом збитковості підприємств

Тенденція до зменшення рівня тіньового сектору за підсумком 9 місяців 2015 року порівняно з відповідним періодом 2014 року спостерігалася в усіх основних агрегованих ВЕД, окрім ВЕД “Операції з нерухомим майном” (зростання на 3 в.п.). Найбільші темпи зменшення рівня “тіні” зафіксовані у переробній промисловості (на 7 в.п.), оптовій та роздрібній торгівлі (на 6 в.п.), у сільському господарстві (на 5 в.п.). Решта ВЕД показали зниження тіньової частки на 1-2 відсоткових пункти.

Змінився також розподіл сфер діяльності за величиною частки тіньового сектору порівняно з відповідним періодом 2014 року. При цьому найбільший рівень “тіні”, як і раніше, спостерігався у добувній промисловості і розробленні кар’єрів (59% від рівня офіційного ВДВ даної галузі), що

обумовлено, насамперед, високим рівнем монополізації ринку. Найменший рівень “тіні” традиційно показав ВЕД “Сільське, лісове та рибне господарство” (6% від рівня офіційного ВДВ даної галузі). Рівень тіньового сектору у ВЕД “Фінансова та страхова діяльність”, а також у ВЕД “Операції з нерухомим майном” становив 56% ВДВ, у будівництві та у транспорті – 46%, у переробній промисловості – 44%, в оптовій та роздрібній торгівлі – 40%.

Рис 5. Рівень тіньової економіки за видами економічної діяльності, % від офіційного обсягу ВДВ відповідного виду економічної діяльності



Джерело: розрахунки Мінекономрозвитку

Рівень тіньової економіки, розрахований **за електричним методом**, за підсумком 9 місяців 2015 року порівняно з відповідним періодом 2014 року збільшився на 2 в.п. і склав 34% від рівня офіційного ВВП. Це стало результатом скорочення обсягу внутрішнього споживання електроенергії, за вирахуванням споживання на комунально-побутові потреби, меншими темпами (на 8,1% порівняно з показником 9 місяців 2014 року), ніж зменшення обсягу реального ВВП (на 12,6% відповідно⁴). При цьому обсяг

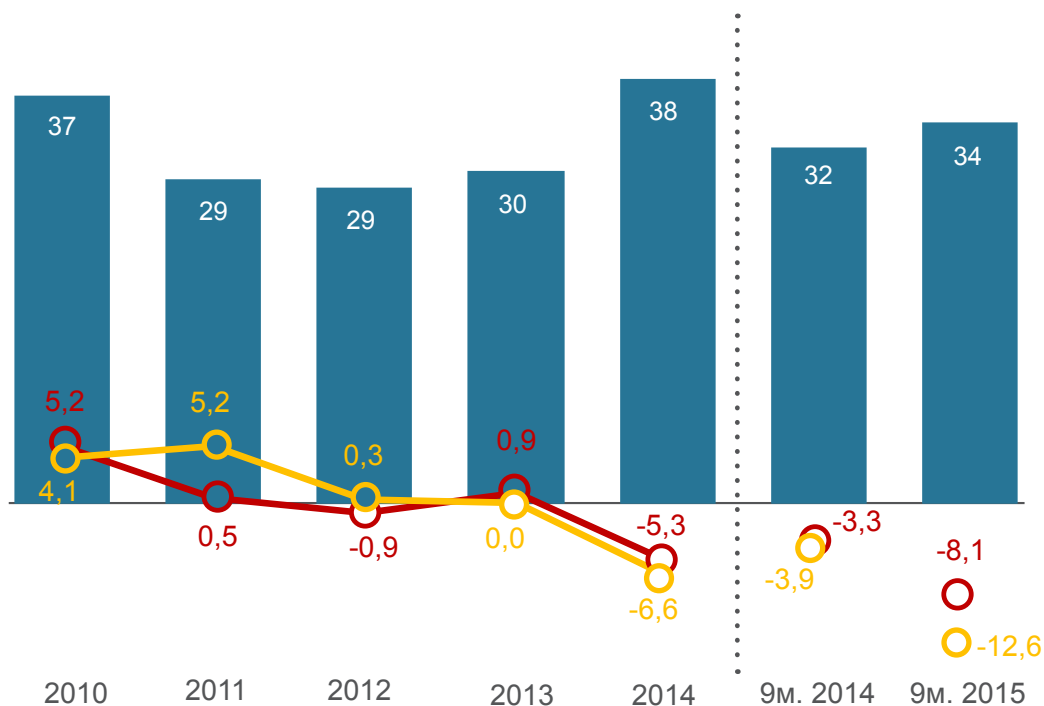
Рівень тіньової економіки за електричним методом у січні-вересні 2015 року склав 34%

спожитої електроенергії упродовж січня-вересня 2015 року скорочувався, у тому числі, завдяки проведенню цілеспрямованої політики щодо раціонального та економного використання суб'єктами господарювання та населенням енергетичних ресурсів. Отже, динаміка зміни співвідношення основних показників економічного розвитку країни та споживання ПЕР у січні-вересні 2015 року свідчить про наявність тенденції до можливого збільшення рівня тіньової економіки за цим методом у наступних періодах.

Довідково:

методологія розрахунків рівня тіньової економіки за електричним методом полягає в порівнянні приросту внутрішнього споживання електроенергії з приростом ВВП: якщо має місце перевищення приросту (менше падіння) внутрішнього споживання електроенергії над приростом (падінням) ВВП – вважається, що електроенергія спрямовується на виробництво у тіньовому секторі.

Рис 6. Рівень тіньової економіки за електричним методом, у % до офіційного ВВП



■ Рівень тіньової економіки за електричним методом

○ Зміна обсягів внутрішнього споживання електроенергії (за вирахуванням споживання на комунально-побутові потреби), % до відповідного періоду попереднього року

○ Зміна обсягу реального ВВП, % до відповідного періоду попереднього року

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономрозвитку

⁴ За розрахунками Мінекономрозвитку на основі щоквартальної інформації Держстату.

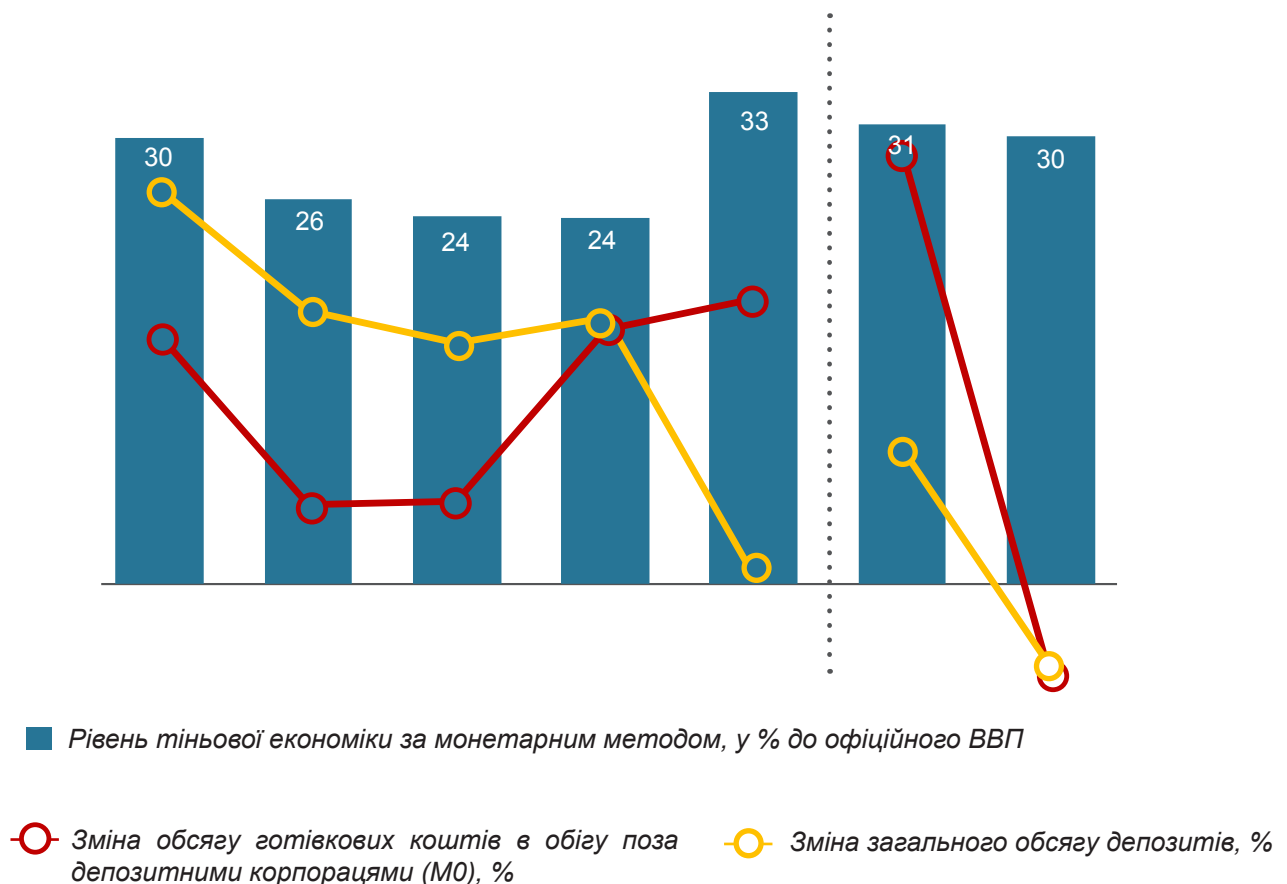
Рівень тіньової економіки, розрахований за монетарним методом, у січні-вересні 2015 року склав 30%

Рівень тіньової економіки, розрахований з використанням **монетарного методу**, скоротився порівняно з показником 9 місяців 2014 року на 1 в.п. до 30% від ВВП. Покращення було досягнуто завдяки збереженню відносно стабільної ситуації на валютному ринку, що, у свою чергу, дозволило Нацбанку поступово послабити адміністративні обмеження на ринку, розпочавши процес пом'якшення грошово-кредитної політики шляхом “здешевлення вартості грошей” для стимулювання відновлення економічної активності.

Все це сприяло припливу депозитів у національній валюті у банківську систему (без урахування коштів у банках, які визнано неплатоспроможними та перебувають у стадії ліквідації) – за інформацією Нацбанку, за січень-вересень 2015 року залишки за депозитами в національній валюті зросли на 0,5% (або на 1,8 млрд. грн.) за рахунок збільшення коштів юридичних осіб на 12,8% (або на 21,8 млрд. грн.), при цьому обсяг депозитів фізичних осіб зменшився на 10,2%. Загальний обсяг депозитів в іноземній валюті (у доларовому еквіваленті) зменшився на 22,2% (за 9 місяців 2015 року).

Одним з чинників формування у вересні 2015 році високої ліквідності в банківській системі Нацбанком визначено зниження попиту на готівку (що є свідченням поступового скорочення обсягів операцій, законність яких неможливо проконтролювати), обумовлене як слабкою економічною активністю, так і високою альтернативною вартістю утримання готівкових коштів. Так, обсяги залишків готівки в обігу поза депозитними корпораціями станом на 01.10.2015 зменшилися на 17,8 млрд. грн. порівняно з обсягом станом на 01.10.2014 (або на 6,2%).

Рис 7. Рівень тіньової економіки за монетарним методом, % до офіційного ВВП



Джерело: розрахунки Мінекономрозвитку

Однією з головних загроз, які несе в собі тіньова економіка, є, насамперед, викривлення інформації про реальний стан справ в економіці та блокування створення ефективних механізмів управління соціально-економічним розвитком країни. Отже, для суспільства вартість утримання значного тіньового сектору є дуже високою. Тому зусилля Уряду країни мають концентруватись на запровадженні заходів, спрямованих на мінімізацію впливу системних чинників тінізації економіки, які залишаються нездоланими та актуальними, а саме:

низька ефективність держави у забезпеченні інституційних основ розвитку конкурентоспроможної економіки;

Довідково:

відповідно до Звіту про Глобальний індекс конкурентоспроможності (ГІК) 2015/2016 саме ефективність державних та суспільних установ (поряд з макроекономічним середовищем) залишається одним з найбільших конкурентних “провалів” економіки України (130 місце серед 140 країн). Надзвичайно низька позиція у рейтингу за даним субіндексом свідчить про те, що адміністративні та правові умови, в яких діють суб’єкти господарювання, залишаються несприятливими через незмінно високий рівень корупції, відсутність ефективної судової системи та належного захисту прав власності. Зазначені чинники негативно впливають не лише на бізнес-клімат в країні, а й на довіру суспільства до держави у цілому.

наявність надмірного регуляторного та податкового тиску на корпоративний сектор, високе навантаження на фонд оплати праці, що штовхає роботодавців до приховування дійсного рівня заробітної плати працівників та збереження практики неофіційної зайнятості;

Довідково:

за субіндексом “Сплата податків” у рейтингу “Ведення бізнесу-2016” (Doing Business-2016) Україна погіршила свої позиції на 1 пункт, залишившись поза межами першої сотки країн із 107 місцем серед 189 країн. Зазначене обумовлене високою середньозваженою ставкою оподаткування підприємств в Україні (52,2%), тоді як у країнах Європи та Центральної Азії вона становить 34,8%, а у країнах ОЕСР 41,2%.

За субіндексом “Вплив податків на стимули до праці” у ГІК 2015/2016 Україні належить 121 місце серед 140 країн.

Разом з тим, у грудні 2015 року Верховна Рада України прийняла Закон України “Про внесення змін у Податковий кодекс України та деякі законодавчі акти України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році”. Відповідно до зазначеного закону розмір ЄСВ становитиме 22% поряд зі зростанням максимальної бази нарахування з 17 до 25 мінімальних заробітних плат та скасуванням ЄСВ, що утримується із заробітної плати робітників (фізичних осіб).

У попередній моделі нарахування ЄСВ діяло більше 70 ставок (від 33,2% до 49,7%) для 52 класів професійного ризику виробництва (середньозважена ставка у розмірі 41%), максимальна величина бази – 17 розмірів прожиткового мінімуму.

Отже, слід очікувати, що запропоновані у порядку нарахування ЄСВ зміни сприятимуть у майбутньому процесам детінізації.

низька ефективність функціонування органів судової та правоохоронної системи;

Довідково:

рівень незалежності судової влади та надійність роботи правоохоронних органів оцінюються міжнародними експертами надзвичайно низько (відповідно на 132 і 133 місцях у рейтингу ГІК 2015/2016).

високий рівень корумпованості;

Довідково: за даними рейтингу “Індекс сприйняття корупції 2014” за рівнем корупції Україна посідає 142 місце із 174 країн.

недостатній захист прав на рухому та нерухому власність, включаючи права на фінансові активи.

Довідково: за даними рейтингу ГІК 2015/2016 Україна знаходиться на 132 місці за рівнем захисту прав власності та на 120 місці за рівнем захисту прав інтелектуальної власності.

З метою усунення адміністративно-регуляторних бар'єрів, які стримують діяльність суб'єктів господарювання, упродовж січня-вересня 2015 року органами державної влади вживалися заходи за наступними напрямками:

– спрощення діяльності суб'єктів господарювання, дерегуляція підприємницької діяльності:

- скасовано 16 документів дозвільного характеру; встановлено строк реєстрації бізнесу протягом не більше двох днів; запроваджено видачу документів дозвільного характеру через центри надання адміністративних послуг; посилено захист суб'єктів господарювання від надмірного втручання правоохоронних органів; створено умови для стимулювання раціонального використання сільськогосподарських земель та спрощено відносини у сфері оренди землі; вдосконалено відносини у нафтогазовій галузі (*Закон України від 12.02.2015 № 191-VII “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)”*);
- забезпечено адаптацію національного законодавства про технічні регламенти та оцінку відповідності до законодавства Європейського Союзу (*Закон України від 15.01.2015 №124-VIII “Про технічні регламенти та оцінку відповідності”*);
- вдосконалено понятійний апарат, державні принципи ліцензування підприємництва, порядок ліцензування, зокрема, щодо спрощення видачі ліцензій, контролю у сфері ліцензування та застосування заходів впливу і санкцій, нагляду за органами ліцензування та інформаційного забезпечення державного управління у цій сфері. Передбачено також запровадження безстроковості дії ліцензії для всіх видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, й можливість її отримання в електронному вигляді або на паперовому носії (*Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” (набрав чинності з 28.06.2015)*);
- удосконалено процедуру державної реєстрації прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення (*Закон України від 05.03.2015 № 247-VIII “Про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення повноважень нотаріусів та особливостей реєстрації похідних речових прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення”*);
- запроваджено єдиний підхід щодо зниження кворуму для всіх акціонерних товариств, удосконалено механізм обрання та діяльності органів акціонерного товариства, забезпечено дієвий механізм виконання рішень товариства щодо виплати дивідендів акціонерним товариством (*Закон України від 19.03.2015 № 272-VIII “Про внесення змін до Закону України “Про акціонерні товариства”*);
- закладено основи для забезпечення обґрунтованості та прозорості прийняття рішень з фінансування державних інвестиційних проектів, стабільності їх фінансування, підвищення ефективності використання державних коштів і результативності державних інвестиційних проектів (*Закон України від 07.04.2015 № 288-VIII “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо державних інвестиційних проектів”*);
- закладено основи для забезпечення адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу в частині захисту прав інвесторів, що, у свою чергу, сприятиме покращенню інвестиційного клімату та іміджу України (*Закон України від 07.04.2015 № 289-VIII “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів”*);

- скасоване надмірне державне регулювання у деяких сферах підприємницької діяльності, зокрема харчовій, аграрній, нафтогазовій та ІТ галузях (*постанова Кабінету Міністрів України від 28.01.2015 № 42 “Деякі питання дерегуляції господарської діяльності”*).

Постановою Кабінету Міністрів України від 28.01.2015 № 42 “Деякі питання дерегуляції господарської діяльності” передбачається.

скорочення:

термінів видачі фітосанітарного та карантинного сертифікатів (із п'яти днів до 24 годин); переліку об'єктів карантинного регулювання для внутрішніх перевезень (для 33 видів рослинних культур – жита, рису, ячменя та інших, що переміщуються територією України);

скасування:

порядку державної реєстрації харчових продуктів дієтичного споживання; надмірного адміністрування у сфері обігу пестицидів і агрохімікатів шляхом спрощення порядку проведення державних випробувань, реєстрації та перереєстрації пестицидів і агрохімікатів;

спрощення:

порядку видачі дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства; дозвільних процедур у надкористуванні внаслідок виключення з обов'язкових умов спеціального дозволу на користування надрами моніторингу і наукового супроводу

- спрощено порядок надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень (*постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 № 137*);
- затверджено План дій щодо дерегуляції господарської діяльності та спрощення регуляторної бази, спрямований на спрощення ліцензійних і дозвільних, митних та податкових процедур, удосконалення процедур технічного регулювання та державного нагляду (контролю), полегшення умов провадження підприємницької діяльності в аграрній, харчовій, будівельній, нафтогазовій, електроенергетичній галузях та у сферах інформаційних технологій і телекомунікацій (*розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 № 357-р*);
- ратифіковано Протокол про внесення змін до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі, цілями якого є скорочення часу та зменшення вартості митного контролю, підвищення прозорості та ефективності операцій державних органів, поліпшення розвитку малого та середнього бізнесу (*Закон України від 04.11.2015 № 745-VIII*).

– **підвищення ефективності управління державним сектором економіки:**

- змінено підходи конкурсного відбору керівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки державних підприємств. Запроваджено порядок призначення керівників особливо важливих для економіки підприємств⁵ за поданням комітету з призначення керівників за умови їх погодження з Кабінетом Міністрів України (*постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 № 53 “Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2008 р. № 777”*).

До складу Комітету включаються Міністри економічного розвитку і торгівлі, фінансів, інфраструктури, енергетики та вугільної промисловості, аграрної політики та продовольства або їх заступники та п'ять незалежних недержавних експертів, кандидатури яких погоджуються Кабінетом Міністрів України.

- затверджено перелік незалежних недержавних експертів, які входять до складу Комітету з призначення керівників (*розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.02.2015 № 209-р “Про погодження кандидатур до складу Комітету з призначення керівників особливо важливих для економіки підприємств”*);

⁵ Підприємство, вартість активів якого за даними останньої фінансової звітності перевищує 2 млрд. гривень або річний розмір чистого доходу якого перевищує 1,5 млрд. гривень, банку, у статутному капіталі якого держава володіє часткою понад 75 відсотків.

- затверджено Положення про Комітет з призначення керівників (*наказ Мінекономрозвитку від 23.02.2015 № 157, зареєстрований в Мін'юсті 24.02.2015 за № 210/26655*);
- передбачено оприлюднення інформації щодо суб'єктів господарювання державного сектору економіки та результатів їхньої діяльності, забезпечення відкритого доступу до інформації про діяльність підприємств державного сектору економіки не лише для органів влади, а й для інвесторів, потенційних ділових партнерів (*наказ Мінекономрозвитку від 11.02.2015 № 116 "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо забезпечення прозорості діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки"*);
- затверджено Порядок складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки, метою якого є впорядкування роботи щодо фінансового планування та забезпечення дієвого контролю за діяльністю підприємств державного сектору економіки (*наказ Мінекономрозвитку від 02.03.2015 № 205, зареєстрований в Мін'юсті від 19.03.2015 за № 300/26745*);
- закладено основи для забезпечення проведення якісного і незалежного аудиту держкомпаній із залученням найкращих аудиторських фірм з метою отримання об'єктивного уявлення про фінансовий стан і результати діяльності держпідприємств, покращення управлінських рішень та сприяння залученню інвестицій (*постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2015 № 390 "Деякі питання проведення аудиту суб'єктів господарювання державного сектору економіки"*);
- окреслено питання, що повинні бути вирішені Кабінетом Міністрів України задля проведення реформи управління державною власністю (*розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.05.2015 № 662-р "Про схвалення Стратегії підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки"*);
- затверджено перелік об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави (*постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2015 № 83*);
- затверджено переліки об'єктів державної власності, які планується приватизувати у 2015 році (*постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.2015 № 271 "Про проведення прозорої та конкурентної приватизації у 2015 році"*);
- спрощено процедури підготовки проектів передприватизаційної підготовки та скорочено строки їх реалізації, посилено відповідальність уповноважених органів управління за неподання в установлений законодавством строк проектів передприватизаційної підготовки підприємств (*постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2015 № 588*);
- спрощено порядок перетворення державних унітарних підприємств в акціонерні товариства (*постанова Кабінету Міністрів України від 16.09.2015 № 761 "Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України"*);
- затверджено переліки з 14 державних підприємств, які підлягають перетворенню на державні акціонерні товариства, та графіки його проведення (*накази Мінекономрозвитку від 07.09.2015 № 1108, від 27.10.2015 № 1349, від 07.09.2015 № 1007, від 05.11.2015 № 1397, від 23.11.2015 № 1491*). До переліку включені підприємства, що належать до сфери управління Мінекономрозвитку, Міненергугілля, Мінінфраструктури, ДК "Укроборонпром" та Держрибагентства;
- затверджено Порядок проведення в електронній формі продажу об'єктів малої приватизації на аукціоні, у тому числі за методом зниження ціни (*наказ Фонду державного майна України від 09.09.2015 № 1325, зареєстрований в Мін'юсті від 25.09.2015 за № 1147/27592*);

– підвищення ефективності використання фінансових ресурсів в енергетичній сфері:

- закладено основи для впровадження провідних механізмів функціонування ринку природного газу, які використовуються у міжнародній практиці, що сприятиме підвищенню ефективності управління, вдосконаленню організаційно-правових та економічних засад ринку природного газу, забезпеченню готовності ринку природного газу в Україні до функціонування в конкурентоздатному ринковому середовищі (Закон України від 09.04.2015 № 329-VIII “Про ринок природного газу”);
- визначено правові та економічні засади здійснення енергосервісу з метою підвищення енергетичної ефективності об’єктів державної та комунальної власності (Закон України від 09.04.2015 № 327-VIII “Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб’єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації”);
- врегульовано порядок фінансування видатків на оплату договорів “енергосервісу”, згідно з яким з метою комплексного вирішення питання енергозбереження у бюджетній сфері запроваджується механізм надання енергосервісних послуг (Закон України від 09.04.2015 № 328-VIII “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб’єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації”);
- затверджено План заходів щодо реформування газового сектору (розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 375);
- підвищено ефективність корпоративного управління в частині зміни керівників господарських товариств, управління корпоративними правами яких здійснює НАК “Нафтогаз” (постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.2015 № 396 “Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 03.09.2008 № 777 і від 02.12.2009 № 1354”);
- визначено порядок врегулювання питань щодо стягнення заборгованості споживачів перед компанією “Нафтогаз України” та її дочірнім підприємством за використаний природний газ та запобігання утворенню заборгованості у подальшому (Закон України від 14.05.2015 № 423-VIII “Про внесення змін до деяких законів України щодо стабілізації фінансового стану Національної акціонерної компанії “Нафтогаз України”);
- забезпечено проведення незалежного аудиту фінансово-господарської діяльності НАК “Нафтогаз України”, а також заходів стосовно реорганізації НАК “Нафтогаз України” (залучені міжнародні консультанти до підготовки концепції та плану реструктуризації);
- закладено основи для підвищення прозорості видобувних галузей шляхом впровадження міжнародних стандартів звітності, удосконалення системи управління природними ресурсами, покращення інвестиційного клімату в Україні та подолання корупції (Закон України від 16.06.2015 № 521-VIII “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення прозорості видобувних галузей в Україні”);
- затверджено План заходів із впровадження Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях на 2015 рік (розпорядження Кабінетом Міністрів України від 08.09.2015 № 910-р).
- прийнято рішення щодо ліквідації збиткових вугледобувних підприємств (ВП “Шахта “Родинська” ДП “Красноармійськвугілля”, ВП “Шахта “Зарічна”, ДП “Львіввугілля”, ВП “Шахта № 9 “Нововолинська”, ДП “Волиньвугілля” (розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.07.2015 № 696);

– боротьба з корупцією та очищення влади:

- передбачено удосконалення засад функціонування антикорупційних інституцій (Національного бюро та Національного агентства з питань запобігання корупції) з метою виконання рекомендацій, наданих експертами моніторингової місії Міжнародного валютного фонду (Закон України від 12.02.2015 № 198-VIII “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного

антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції”);

- передбачено удосконалення правового механізму забезпечення права особи на справедливий суд, підвищено ефективність діяльності судової системи, визначено правові і організаційні засади атестації та дисциплінарної відповідальності суддів, удосконалено процедури призначення на посади суддів та оптимізацію діяльності суддівського самоврядування (*Закон України від 12.02.2015 № 192-VIII “Про забезпечення права на справедливий суд”*);
- закладено основи для підвищення прозорості фінансування політичних партій в Україні, протидії політичній корупції, приведення законодавства у сфері фінансування політичних партій у відповідність до міжнародних стандартів системи політичного фінансування, забезпечення доступу громадян та інших зацікавлених осіб до інформації про джерела фінансування політичних партій, підвищення ефективності державного контролю у цій сфері шляхом внесення змін до актів законодавства щодо запобігання і протидії політичній корупції та до статті 87 Бюджетного кодексу України (*Закони України від 08.10.2015 № 731-19 та від 08.10.2015 № 732-19*);
- знижено корупційні ризики, встановлено запобіжні заходи щодо зловживання процедурою оскарження під час проведення процедур державних закупівель, збільшення рівня конкуренції шляхом спрощення участі в процедурах закупівлі для бізнесу, приведено систему державних закупівель до міжнародних стандартів (*Закон України від 15.09.2015 № 679-VIII “Про внесення змін до деяких законів України у сфері державних закупівель щодо приведення їх у відповідність із міжнародними стандартами та вжиття заходів з подолання корупції”*);
- визначено пріоритети реформування системи судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів задля практичної реалізації принципу верховенства права та забезпечення функціонування судової влади, що відповідає суспільним очікуванням щодо незалежного та справедливого суду, а також європейським цінностям та стандартам захисту прав людини (*Указ Президента України від 20.05.2015 № 276 “Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки”*);
- схвалено план заходів на 2015 рік із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (*постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2015 № 99*);
- утворено Національне агентство з питань запобігання корупції, основним завданням якого є введення до кінця 2015 року електронної форми декларування майна держчиновниками, а основним повноваження – аналіз та перевірка декларацій про доходи держслужбовців, моніторинг їх способу життя (*постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 № 118*);
- затверджено Державну програму щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки, метою реалізації якої є підвищення рівня довіри населення до влади та збільшення рівня іноземних інвестицій в економіку держави (*постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 265*);
- схвалено Стратегію реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування в Україні на період до 2017 року та затверджено план заходів щодо її реалізації. Метою зазначеної Стратегії є створення у середньостроковій перспективі належних умов для ефективного впровадження в Україні реформи державної служби та служби в органах місцевого самоврядування задля забезпечення побудови сучасних, професійних, політично-нейтральних інститутів державної служби та служби в органах місцевого самоврядування з метою їх інтеграції в єдиний державний механізм управління країною, що відповідатиме європейській моделі належного

урядування (розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 № 227-р);

- затверджено план заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку “Україна-2020” у 2015 році, спрямованих на забезпечення стабілізації економіки, радикальної дерегуляції підприємницької діяльності, створення привабливого бізнес-клімату, боротьбу з корупцією, створення прозорої системи державних закупівель, ефективне управління державною власністю, поступову децентралізацію державної влади, укріплення обороноздатності нашої держави та закладення основ для досягнення справжньої енергетичної незалежності (розпорядження Кабінету Міністрів України від 04.03.2015 № 213-р);
- схвалено Стратегію розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1407-р).

З метою посилення боротьби з тіньовою економічною діяльністю, корупційними проявами у січні-вересні 2015 року органами виконавчої влади здійснювалися наступні заходи.

Упродовж 9 місяців 2015 року Держфінінспекцією України⁶ та її територіальними органами проведено майже 3,0 тис. контрольних заходів, з яких 2,8 тис. ревізій певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності та перевірок державних закупівель (в тому числі 1791 планових та 1046 позапланових ревізій та перевірок). Порушення фінансово-господарської дисципліни виявлено на майже 2,4 тис. підприємствах, в установах і організаціях.

Загалом протягом січня-вересня 2015 року на майже 2,3 тис. підприємствах, установах і організаціях усіх форм власності виявлено порушень, які призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів на загальну суму майже 3,1 млрд. грн., з них при використанні державних ресурсів – на суму 2,4 млрд. грн., комунальних ресурсів – на суму 536,3 млн. гривень.

У ході реалізації контрольних заходів, спрямованих на здійснення державного контролю відповідно до вимог, визначених законами України, нормативно-правовими актами Президента та Кабінету Міністрів України, встановлено фінансових порушень у використанні бюджетних коштів, що призвели до втрат, загалом на майже 1,1 млрд. грн., з яких понад 639,2 млн. грн. (60,3%) – ресурси державного бюджету.

При цьому за результатами проведених ревізій в бюджетних установах та організаціях виявлено порушень, що призвели до втрат фінансових та матеріальних ресурсів на суму 727,7 млн. грн., у тому числі обсяг порушень з коштами державного бюджету становив 432,4 млн. грн., з коштами місцевих бюджетів – 242,2 млн. гривень. Незаконне і нецільове витрачання коштів і матеріальних цінностей, їх недостачі встановлено на понад 2,1 тис. об'єктах контролю на загальну суму майже 2,6 млрд. грн. (або 83,9% від загальної суми виявлених порушень, що призвели до втрат). У бюджетних установах і організаціях виявлено незаконне і нецільове витрачання коштів і матеріальних цінностей та їх недостачі на суму майже 665,9 млн. грн., що складає 25,8% від загальної суми виявлених таких порушень.

Внаслідок реалізації товарів, робіт і послуг за заниженими цінами, безоплатного надання в оренду природних і матеріальних ресурсів тощо бюджетами усіх рівнів, бюджетними установами та організаціями, підприємствами втрачена можливість отримати належні доходи в сумі понад 492 млн. грн. (16%).

Найбільш масштабними та розповсюдженими фінансовими порушеннями, які призвели до втрат ресурсів, є:

- списання коштів на видатки/витрати без отримання товарів, робіт чи послуг або в обсягах, вищих від їх фактичної вартості – 1,3 млрд. грн.;
- незаконні витрати внаслідок оплати завищеної вартості виконаних робіт та/або наданих послуг, а також завищення кількості чи вартості придбаних товарів – 514,1 млн. грн.;
- недостачі коштів та матеріальних цінностей – 203,5 млн. грн.;
- ненарахування і неперерахування (неповне перерахування) надходжень до загального та спеціального (крім спецфонду бюджетних установ) фондів бюджету – 190,9 млн. грн.;
- реалізація суб'єктами господарювання товарів, робіт чи послуг (крім користування, оренди) безоплатно або за заниженими цінами – 111,8 млн. грн.;

- проведення незаконних (зайвих) виплат по заробітній платі – 101,9 млн. грн.;
- безпідставне покриття витрат фізичних або юридичних осіб, в тому числі при відсутності в обліку дебіторської заборгованості – майже 71 млн. грн.;
- нецільові витрати – 63,9 млн. грн.;
- покриття за рахунок загального фонду кошторису витрат спеціального фонду (без відновлення касових видатків загального фонду) – 61,6 млн. грн.;
- сплата внесків до державних цільових фондів по незаконних сумах по оплаті праці або за завищеною ставкою збору – 56,7 млн. грн.;
- незаконне відчуження майна – майже 44,4 млн. грн.;
- ненарахування та/або невжиття заходів щодо стягнення сум штрафних санкцій, передбачених умовами договору – 31,4 млн. грн.;
- недоотримання суб'єктами господарювання належних надходжень за майно, надане у користування, оренду – майже 31 млн. грн.;
- зайве виділення (отримання) бюджетних коштів юридичним особам, одержувачам внаслідок завищення відповідних розрахунків або які не мали права на їх отримання – 30,9 млн. грн.;
- недоотримання доходів від реалізації бюджетними установами безоплатно товарів, послуг від господарської діяльності – 25,2 млн. грн.;
- - понаднормове списання по обліку матцінностей, що відсутні в наявності – 21 млн. грн.;
- незаконні виплати фізичним особам (компенсацій, допомог, пільг та субсидій, пенсій, стипендій), в тому числі які не мали права на їх отримання або у завищених розмірах – 17,4 млн. грн.;
- здійснення за рахунок бюджету одного рівня видатків, які відповідно до бюджетного законодавства мають здійснюватись з бюджету іншого рівня – майже 15,6 млн. грн.;
- втрата доходів через списання дебіторської заборгованості – 14,3 млн. грн.;
- ліквідація (знищення, розбирання) майна, проведена всупереч законодавству – 12,7 млн. грн.;
- проведення закупівель за завищеними цінами в результаті порушень при здійсненні процедури закупівлі – майже 7,4 млн. грн.;
- здійснення витрат на благодійну, спонсорську та іншу безповоротну допомогу понад визначені обсяги або з перевищенням граничного розміру – 6,4 млн. грн.;
- зарахування до доходів бюджету платежів, належних перерахуванню до бюджетного іншого рівня – 3,5 млн. грн.;
- операції по списанню підзвітних коштів, проведені всупереч законодавству – майже 3 млн. грн. тощо.

Органами Держфінінспекції вжито заходів, завдяки яким у січні-вересні 2015 року забезпечено: відшкодування і поновлення незаконних та нецільових витрат і недостач на суму майже 594,4 млн. грн. (з яких 202,1 млн. грн. – за порушеннями, виявленими у попередніх періодах), в тому числі бюджетних ресурсів – 422,2 млн. гривень.

За результатами аналізу державних закупівель (без виходу на об'єкт контролю шляхом запиту документів) органами Держфінінспекції протягом звітного періоду попереджено порушень у сфері державних закупівель на загальну суму 2,4 млрд. грн., з них відмінено конкурсні торги на загальну суму 1,4 млрд. грн. та розірвано укладених договорів на суму понад 1,0 млрд. гривень.

За результатами проведених контрольних заходів загалом органами Держфінінспекції подано 2777 пропозицій щодо застосування фінансових санкцій до порушників фінансово-бюджетної дисципліни, з яких застосовано 2417, а саме: у 252 випадках призупинено бюджетні асигнування, у 1933 – зупинено операції з бюджетними коштами та 232 об'єктам

контролю – розпорядникам бюджетних коштів зменшено бюджетні призначення/асигнування на загальну суму майже 28,5 млн. гривень.

З метою вжиття відповідних заходів до порушників фінансової дисципліни органами Держфінінспекції до правоохоронних органів у звітному періоді передано 1529 матеріалів ревізій та перевірок. У свою чергу, правоохоронними органами у січні-вересні 2015 року за матеріалами проведених контрольних заходів розпочато 909 досудових розслідувань. Крім цього, органи Держфінінспекції, реалізуючи право на звернення до суду в інтересах держави, пред'явили 563 позовів до суду щодо відшкодування втрат фінансових і матеріальних ресурсів на загальну суму понад 808,1 млн. грн. Також ініційовано 424 цивільні позови перед органами прокуратури, об'єктом контролю або його органом управління, іншим державним органом.

За 9 місяців 2015 року до Держфінмоніторингу направлено 48 інформацій про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, на суму понад 1,1 млрд. гривень.

За порушення фінансово-бюджетної дисципліни до адміністративної відповідальності притягнуто понад 7,5 тис. посадових осіб. Загальна сума накладених адміністративних стягнень становила понад 1,7 млн. гривень. До дисциплінарної відповідальності в звітному періоді притягнуто понад 1,6 тис. посадових осіб, з яких 235 – звільнено із займаних посад, до матеріальної – 658 осіб.

Протягом 9 місяців 2015 року [Державною фіскальною службою України](http://sfs.gov.ua/diyalnist/-/pokazniki-roboti/kontrolno-perevirochna-robota/)⁷ та її територіальними органами було проведено активну роботу щодо виявлення суб'єктів мінімізації податкових зобов'язань, які формували фіктивний податковий кредит та надавали його платникам податків реального сектору економіки. Зокрема, за січень-вересень 2015 року підрозділами податкового та митного аудиту Державної фіскальної служби проведено 16,4 тис. перевірок суб'єктів господарювання (у тому числі 2,6 тис. планових та 13,7 тис. позапланових перевірок), за результатами яких сума донарахованих грошових зобов'язань, що підлягає погашенню, становить понад 3,6 млрд. гривень.

Органами досудового розслідування Державної фіскальної служби протягом 9 місяців 2015 року розпочато 6245 кримінальних проваджень, у яких закінчено досудове розслідування, направлено до суду з обвинувачувальним актом 562 кримінальні провадження стосовно 602 осіб. Забезпечено відшкодування збитків за закінченими кримінальними провадженнями на суму більше 490,8 млн. гривень.

Для з'ясування причин і обставин вчинення посадовими особами можливих корупційних та інших правопорушень у сфері службової діяльності Головним управлінням власної безпеки та відповідними підрозділами територіальних органів Державної фіскальної служби, на які покладено завдання запобігання корупції, за 9 місяців 2015 року ініційовано і проведено понад 3,3 тис. службових розслідувань і перевірок, за результатами яких до дисциплінарної відповідальності притягнуто 532 посадові особи, звільнено із займаних посад – 174. З початку року за фактами вчинення посадовими особами Державної фіскальної служби злочинів у сфері службової діяльності правоохоронними органами розпочато 511 кримінальних проваджень.